

MASOFAVIY TA'LIMNI "MOODLE PLATFORMASI"DA TASHKIL ETISHNING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI

A.M.GADAEV
N.H.ALIMOVA
M.A.ATAJIEV
A

Toshkent davlat stomatologiya instituti assistentlari

Annotatsiya. Ushbu maqola "moodle platformasi"da masofaviy ta'lim asosida o'qish faoliyatini tashkillashtirish va olib borishga qaratilgan. Masofaviy ta'lim tizimida o'quv materiallarini joylash, o'quv topshiriqlarini ishlab chiqish va talabalarni baholash haqida tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Masofaviy ta'lim, ta'lim samaradorligini oshirish, o'quv materiallarini modulli tizimga joylash, onlayn o'quv topshiriqlarini ishlab chiqish, talabalarni baholashni onlayn tashkil etish.

Аннотация. Данная статья посвящена организации и проведению дистанционного обучения на платформе "мoodle". Даны рекомендации по размещению учебных материалов в системе дистанционного образования, разработке учебных заданий и аттестации студентов.

Ключевые слова: дистанционное обучение, повышение эффективности обучения, размещение учебных материалов в модульной системе, разработка онлайн-учебных заданий, онлайн-организация оценки студентов.

Annotation. This article is about organizing and conducting distance learning on the moodle platform. Recommendations are given on the placement of educational materials in the distance education system, the development of educational assignments and student certification.

Key words: distance learning, increasing the effectiveness of learning, placing teaching materials in a modular system, developing online study assignments, online organization of student assessment.

O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirining 2020 yil 27 martda qabul qilingan "Oliy ta'lim muassasalarida masofaviy ta'limni joriy etish to'g'risida"gi buyrug'iga ko'ra respublikamizdagi mavjud OTM lar ta'limning an'anaviy shaklidan masofaviy ta'lim shakliga o'tishdi. Shu maqsadda oliy ta'lim muassasalarida masofaviy ta'lim platformasi joriy qilindi va foydalanish tashkil etildi. Tashkil etilgan elektron tizim yordamida talabalarni onlayn o'qitish yo'lga qo'yildi.

Ta'lim tizimida masofaviy ta'limni tashkil etishning bir qancha usullari mavjud bo'lib, ulardan biri o'quv jarayonini Moodle platformasida tashkillashtirishdir.

Moodle - bu kurslarni boshqarish tizimi, shuningdek, o'qishni boshqarish tizimi yoki virtual o'quv muhiti sifatida ham tanilgan. Bu inglizcha qisqartma bo'lib, Modular Object-Oriented Dynamic Learning environment so'zlaridan olingan Modulli ob'ektga yo'naltirilgan dinamik o'rganish muhitidir [2].

Moodle o'quv materiallarini yaratish, o'quv jarayonining ishtirokchilari

o'zaro bog'lanishni ta'minlaydigan markazdir. Moodledan foydalanib, o'qituvchi kurslar yaratishi, yaratilgan kurslarga taqvim mavzu reja asosida mavzularni matn shaklida tarkibiy qismlarga ajratib kiritishi va har bir ajratilgan mavzularga ma'ruza materiallari, taqdimotlar, videomashg'ulotlar joylashi va talabalarni baholash uchun so'rovnomalar tashkil etishi, test savollarini joylashi mumkin. Talabalar esa, o'quv kursidagi materiallar bilan tanishib chiqib, materiallarni o'rganib, egallagan bilimlarini sinab ko'rish

uchun sinov testlarini ishlab, yoki turli xil ko'rinishdagi savolnomalar orqali o'quv topshiriqlarini bajarib, egallagan bilimlarini tekshirib ko'rish va mavzular bo'yicha baholarini kuzatib borishi mumkin.

Moodle platformasida o'qitish jarayoni boshlanganda, birinchi asosiy vazifa o'qituvchilarga o'z fanlari bo'yicha har bir mavzuga oid o'quv material va o'quv topshiriqlarini kiritish yuklatiladi. Bunda o'qituvchilarning quyida keltirilgan yo'riqnomalarga ahamiyat berishlari tavsiya etiladi.

1. Tizimga mavzular bo'yicha o'quv materiallarini joylashda mavzu bo'yicha ko'p va ortiqcha ma'lumotlar kerak emas. Bunday holat tizimning ishlashiga ortiqcha yuklanish bilan bir qatorda talabalarda tushunmovchiliklar ko'p bo'lishiga olib keladi. Videomashg'ulot yoki taqdimot ko'rinishidagi ma'lumotlar talabalarga tushunarli bo'lib, samarali natija beradi. Videomashg'ulotlar joylanishining yana bir ijobiy tomoni shundaki, bunda talabalar ko'z bilan ko'rib, quloq bilan eshitib, o'zlarini darsda o'tirgandek his qilishlari bilan bir qatorda, tizimga yuklanayotgan videomashg'ulot ortiqcha joy egallab, tizimga yuklanish tushushini oldini oladi. Chunki, videomashg'ulotlarning hajmi katta bo'lganligi sababli, faqat murojaat (ssilka) orqali yuklanadi. Bu esa o'z navbatida hafta yoki o'qish faoliyati davomida necha nafar talaba ushbu videomashg'ulotga murojaat etganliklarini ham kuzatib borish imkonini beradi. O'quv materiallarining taqdimot yoki word, pdf shakllarida yuklanishi esa, ayni vaqtda internet tizimida ishlashda muammo bo'layotgan talabalarga qulaylik yaratadi. Chunki, bunday ko'rinishdagi fayllar videomashg'ulotlardan ko'ra kamroq hajmga ega. (Ya'ni, foydalanuvchi imkoniyatidagi internetdan foydalana olish hajmiga qarab, o'zi tanlay oladi).

Demak, tizimga o'quv materiallarini joylashdagi asosiy tavsiya: 1 ta mavzu uchun joylangan word yoki pdf shaklidagi materiallar, taqdimot materiali va videomashg'ulotlar mazmunan bir xil, ya'ni mavzuga oid asosiy tushunchalarni tashkil etishi kerak. Zero, talaba o'sha mazvuni o'rganish uchun mavzu asosida joylashgan ixtiyoriy materialdan foydalanganda, mavzuni tushuna olishi kerak. O'quv materiali mazmunining bir qismi word yoki pdf shaklidagi fayllarda, yana bir qismi taqdimot shaklidagi hujjatlarda, boshqa qismi esa, videomashg'ulotda joylanishi, ortiqcha ma'lumotlarning ko'payib ketishiga sababchi bo'lib, talabalarda mavzuni o'rganishlarida tushunmovchiliklarga olib kelishi bilan bir qatorda, ortiqcha vaqt

va ortiqcha sarf-harajat (tizimdagi ma'lumotlarni yuklab olish hisobiga) bo'lishiga olib keladi va aniq bir natijaga erishish samaradorligi kamayadi.

2. Tizimga o'quv topshiriqlarini joylashda

quyidagilarga ahamiyat berish kerak:

O'quv topshirig'ini talabalar tomonidan word, pdf, taqdimot yoki boshqa shakllardagi fayllarda bajarib, tizimga qayta yuborish orqali topshirishi samarali natija emas. Bunda, birinchi navbatda, talabalar tomonidan tizimga yuklanayotgan fayllar hajmi ko'payib ketib, tizim ishlashiga salbiy ta'sir ko'rsatsa, ikkinchidan, talabalar ham o'quv topshiriqlarini bajarishda aksariyati ko'chirmachilikka bo'ysunib qolishadi. Ya'ni, telegramm yoki boshqa internet imkoniyatlaridan foydalanib, vazifani bajargan talabalarning o'z kursdoshlariga rad javobini bera olmasliklari sababli, mavzu bo'yicha tayyorlagan o'quv topshiriqlari javoblari guruhlar o'rtasida ommalshib ketadi. Bunday holatda esa, baholashda xaqqoniylik bo'lmaslik ehtimoli yuqori. O'qituvchidan esa, ortiqcha vaqt talab qiladi. Talabalarning javob variantlarini tekshirishda ortiqcha vaqt sarflashi bilan bir qatorda, bir xillikdagi ishlarni tekshirish, o'qituvchining asab tizimiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Asosiy javob varianti qaysi talaba tomonidan bajarilganligini

farqlay olmay qoladi. Bir xil bajarilgan ishga har xil baho q'oyilishi esa, talabalarda ziddiyatlar paydo bo'lishiga sababchi bo'ladi. Bu esa, o'z navbatida talabalarning o'qishga qiziqishlarini kamayishiga olib keladi.

O'quv topshiriqlarini onlayn tarzda ishlab, natijasi shu vaqtning o'zida chiqadigan tarzda yuklatilishi maqsadga muvofiq. Bunda o'qituvchining ishlarni tekshirishga ortiqcha vaqti ketmaydi va baholashda aniqlik yuqoriroq bo'ladi;

Test topshiriqlarini tuzishda aralash testlardan, ya'ni har bir talabaga turlicha testlar tushadigan dasturdan foydalanish samarali natija beradi. Chunki, bir xillikdagi testlarni ishlashda talabalarning testni rasmga olib, tarqatish ehtimoli yuqori. Baholarning esa, keskin o'sib ketish holati kuzatiladi. Bunday holatda, talabalarning o'qishga qiziqishi kamayadi.

Har bir o'quv mashg'ulotiga o'quv topshiriqlarini turli xil ko'rinishlarda bajariladigan o'quv topshiriqlaridan foydalanib ishlab chiqish tavsiya etiladi. Masalan, o'quv topshirig'ini yuklashda test shaklidagi o'quv

topshiriqlarining bir necha usullari mavjud bo'lib, shulardan foydalanish samarali natijaga ega. Ta'lim tizimida har xillikdan foydalanish esa, talabalarda qiziqish uyg'otadi.

3. Masofaviy ta'lim tizimida ishlash jarayonida parallel ravishda guruh talabalari orasida telegrammdan guruh ochish samarali natija beradi. Bunda quyidagilarga ahamiyat berish kerak:

Har bir guruhni alohidalashdan ko'ra barcha guruhlar uchun telegramm guruhi bitta bo'lishi ko'proq natija beradi;

Telegramm orqali muloqot olib borilganda, talabalarining savollarini imkon qadar javobsiz qoldirish kerak emas. Har bir ochiq qolgan savol, talabalar qiziqishini kamaytiradi;

Tizimda borayotgan jarayonning holati, ya'ni talabalarining aktivligi bo'yicha tez tez hisobot berib turish samarali natija beradi. Guruhlar o'rtasida o'zaro musobaqani, raqobatni shakllantiradi;

Telegramm guruhida fandan tashqari har xil onlayn testlar o'tqazilib turilishi samarali natija beradi. Masalan, "Siz qanday muammolarga duch kelyapsiz?", "Masofaviy ta'limning qaysi tomonlari sizda qiziqish uyg'otmoqda?", "Baholaringiz vaqtida qo'yilmoqdam?", ...va.b

4. Talabalarining bajargan o'quv topshiriqlari bo'yicha baholari imkon qadar qisqa muddat ichida e'lon qilinishi foydadan holi emas.

Moodle platformasida dastlabki o'quv mashg'ulotlari olib borilganda kuzatiladigan yutuq va kamchiklar quyidagilarni o'z ichiga oladi.

O'quv mashg'ulotlarini videomashg'ulot yoki onlayn konferensiya asosida tashkillantirilishi samarali natija beradi. Talabalarda qiziqish uyg'otadi. Guruhlar o'rtasida telegramm orqali so'rovnomalar

o'tkazilganda, videomashg'ulotlar va konferensiya ko'rinishidagi mashg'ulotlarga qiziqish 92 % ni ko'rsatgani aniqlandi. Talabalar tomonidan navbatdagi mashg'ulotlar ham shunday videomashg'ulot va konferensiya asosida tushuntirilishi haqida ko'plab takliflar bo'lgan.

Test savollarini bir xillik test savollaridan (barcha talabalar uchun bir xil testlar tushadi) iborat qilib tuzilganda talabalar orasida birinchi bo'lib, aktiv talabalar testni ishlashi va qisqa muddat ichida test savollarining javoblari tarqalib ketib, test savollari yechimidagi o'sish yuqori bo'lishi kuzatiladi. Talabalar orasida mavzu bo'yicha savollardan ko'ra, "Testni ishlasak bo'ldimi?"-degan savol ommalashadi. Ushbu tizimdagi testlarni qisqa muddat ichida aksariyat talabalar ishlab, ijobiy natijaga ega bo'lishi kuzatiladi.

Testlar aralash testlar asosida tashkillantirilganda, talabalar orasidagi o'zaro muloqot: "Testlar faqat videomashg'ulotdanmi? Yana nimalarni o'qishimiz kerak?"-degan savollar ommalashadi. Bunday testlarda baholash ham o'rtacha ko'rsatkichni ko'rsatadi. Talabalar testni ishlashga shoshilishmaydi. Aksincha, "Mavzu bo'yicha tizimda berilgan barcha ma'lumotlar bilan tanishib chiqdim, darslikda ham ko'p ma'lumotlar berilgan ekan, endi testni ishlasam o'ta olarmikinman?"-degan savollar ko'payadi. Mavzuni o'zlashtira olganligiga ishonch hosil qila olgandan keyingina testni ishlashni boshlashadi.

Demak, masofaviy ta'lim orqali o'qish jaryoni samaradorligini oshirish va talabalarni jalb qila olish biz o'qituvchilarning zimmasida. Zero, to'g'ri tashkil etilgan ta'lim, talabalarining qiziqishini yanada oshirishga sababchi bo'lishini unutmashimiz kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirining 2020 yil 27 martda qabul qilingan "Oliy ta'lim muassasalarida masofaviy ta'limni joriy etish to'g'risida" gi buyrug'i
2. Vahidov U.N., Fazilova L.A., Nurmatova F.B., "Toshkent davlat stomatologiya

